

HUMANISTEN

HUMANISTERNAS MEDLEMSTIDNING

ÅRGÅNG 16 DECEMBER 2015 NR 4

UR INNEHÅLLET:

Vi behöver en ny upplysning
för det 20:e århundradet

Be inga böner för Paris

Om mödrars sorg

Låt kommunerna ansvara
för den sista vilan

Föreslå namn till valberedningen

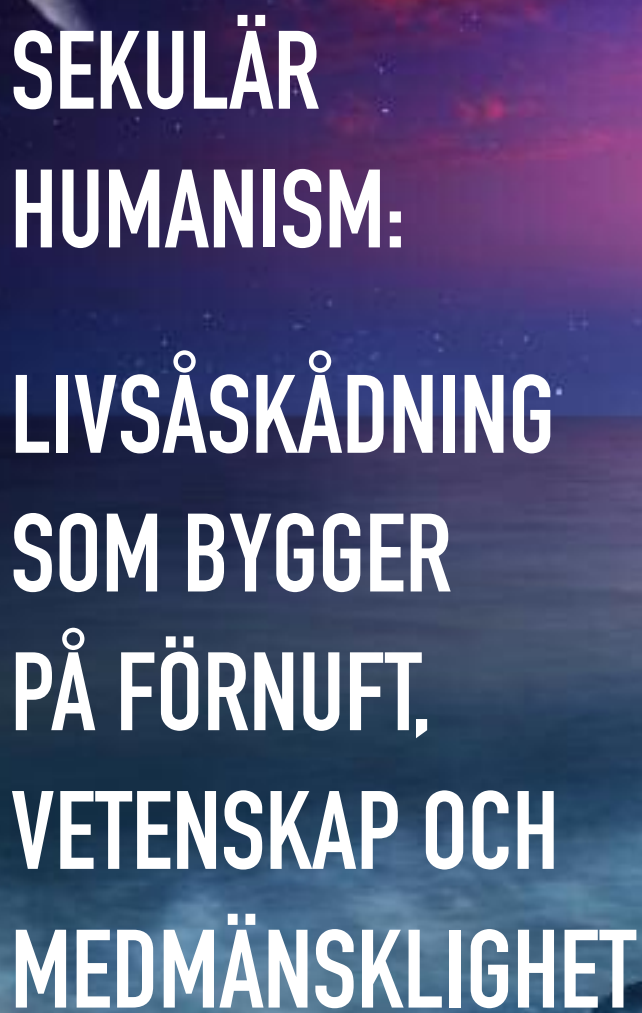
Inför kommande kongress inbjuds du som medlem att lämna förslag på ledamöter till Humanisternas förbundsstyrelse samt till andra förtroendevalda såsom revisorer och förtroendemedlem. Valberedningens förslag presenteras vid kongressen den 23-24 april 2016. Har du förslag till valberedningen kontakta oss gärna på valberedning@humanisterna.se

Valberedningen består av Anna Bergström, Gunnar Hjert, Birgitta Svensk, Bengt Westerberg och Ellis Wohlner. En presentation av nuvarande styrelse hittar du på:

www.humanisterna.se/forbundsstyrelsen

INNEHÅLL

Redaktören: Vissa idéer är bättre än andra Lars Åberg	4
Säg mig, vad ska jag annars tro på? Melker Garay.....	5
Vi behöver en ny upplysning för det 21:a århundradet Christer Sturmark.....	6
Be inga böner för Paris Patrik Lindenfors.....	8
Om mödrars sorg Nima Dervish.....	10
Låt kommunerna ansvara för den sista vilan Bengt Göransson.....	12
Humanism á la Spinoza Anita Björlin.....	14
Hedeniuspriset	17
Mystik och medvetenhet Carl Gustaf Olofsson.....	18
Bangladesh på väg mot islamism Ulf Gustafsson.....	22
Globala värderingar och yttrandefrihet Stefan Björnsson.....	24
"A better life" - filmturné i fem städer	24
Från lokalavdelningarna	24
Amsterdamdeklarationen	26

**SEKULÄR
HUMANISM:
LIVSÅSKÅDNING
SOM BYGGER
PÅ FÖRNUFT,
VETENSKAP OCH
MEDMÄNSKLIGHET**

HUMANISTEN

Medlemstidning för Humanisterna.
Utkommer med 4 nummer per år.
ISS 2000-178

Redaktör

Lars Åberg
info@larsaberg.se

Medarbetare i detta nummer

Melker Garay
Christer Sturmark
Patrik Lindenfors
Nima Dervish
Bengt Göransson
Anita Björlin
Ingemar Lindberg
Carl Gustaf Olofsson
Ulf Gustafsson

Grafisk form

Uno von Corswant

Ansvarig utgivare

Patrik Lindenfors
patrik.lindenfors@humanisterna.se

Tryckeri

Ale Tryckteam, Bohus

Skriv i Humanisten

Skicka ditt manus till:
info@larsaberg.se

Vi kan tyvärr inte betala något honorar för publicerade texter och bilder och vi ansvarar inte heller för insänt, ej beställt material. Om så behövs kommer vi att redigera textmaterialet.

Redaktionen förbehåller sig rätten att använda allt publicerat material på Humanisternas hemsida eller blogg.

**Manusstopp nr 1, 2016:
8 februari**

Lars Åberg
info@larsaberg.se

REDAKTÖREN:

Vissa idéer är bättre än andra

När Ayaan Hirsi Ali intervjuades i Humanisten (nr 2 2015) sa hon att människor i västländer av Sveriges typ har svårt att förstå att någon kan ha ideologiska motiv för sina handlingar:

”De flesta europeiska intellektuella tycks lida av denna fruktansvärda, fördomsfulla partiskhet som säger att det finns ekonomiska och materiella förklaringar till allting. Men det är bara en förutfattad mening. Religiösa idéer är väldigt, väldigt starka. När marxistiska stater och imperier etablerades dödades massor av människor. Under nazitiden hörde tyskarna förmodligen till de bäst utbildade och mest civiliserade folken och ändå tog de till sig nazisternas utopi. Idéer formar individer och deras liv i alla samhällen.”

Terrordåd som de i Paris den 13 november – och otaliga andra i flera olika världsdelar – kan inte förklaras med att terroristerna har varit fattiga eller levt i någon form av utanförskap. Många av dem har tvärtom varit utbildade och tillhört medelklassen. Det som förenar dem är ideologin, den ideologiska drivkraften och besattheten.

Och de verkar inte i något vakuum. Statsminister Stefan Löfven upprepade efter jihadisternas attacker i Paris att IS är ”en sekt” – trots att den har en armé och håller på att skapa en statsbildning med sympatisörer både i de kontrollerade områdena och i andra delar av världen, inklusive svenska städer. Att beskriva detta som en sekt är ett försök att säga något självklart – att den överväldigande majoriteten av världens muslimer inte vill ha något brutalt kalifat – men samtidigt en förnekelse av de realiteter vi nu ganska länge levt med.

I Sverige har både politiker, myndigheter och medier haft svårt att hitta ett realistiskt förhållningssätt till antidemokratiska idéer som de facto har rotat sig och vars företrädare man trots detta inte vill konfrontera. Islamistiska föreningar har fått statsbidrag trots att de bjuder in antisemitiska föreläsare och separerar kvinnor från män vid sina arrangemang. Svenska sjätteklassare har skickats till Saudiarabien för att lära sig tolerans gentemot andra kulturer. Det finns bland svenska ministrar en tro på att om man utökar affärerna med teokratiska stater kommer dessa att bli snällare.

Man glömmer då idéernas kraft, eller väljer att bortse från dem eftersom just de är svårast att hantera. I denna relativiseringens tid, då inget kan påstås vara bättre än något annat, måste vi bli bättre på att argumentera för förnuftets idéer. Upplýsning och mänskliga rättigheter är bättre än mörker och förtryck. Vissa idéer är bättre än andra.

Detta diskuterar vi också gärna i kommande nummer av medlemstidningen Humanisten. Reagera på det som skrivs i det här numret. Starta din egen debatt. Vädra dina idéer. Vad vill humanismen och Humanisterna?

Säg mig, vad ska jag *annars* tro på?

Av MELKER GARAY

Det är synd om Moses, Jesus och Muhammed och alla andra stora religiösa tänkare. De är offer för varje kommande generation. Man sliter i dem som om de vore himmelska dyrbarheter.

Men slika dyrbarheter är de inte. För är det inte så att de inte är något annat än människor? Med alla de brister en människa kan ha, och det oaktat att man tillskrivit dem stor-slagna gudomliga egenskaper. För även de var av kött och blod. Även de har – som alla vi andra – begått misstag. Även de har haft sina tarvliga tillkortakommanden.

Visst är det så? För om det inte stämmer, varför ska vi då lyssna på dem?

Hur vi än gör, kan vi endast lyssna

på dem som talar vårt språk. På dem som talar så att vi begriper. På dem som vet vad det innebär att vara människa. Och den som aldrig erfarit vad det innebär att vara människa, kommer vi aldrig att lyssna på. Det är vårt ultimativa krav.

Vi lyssnar inte på gudar, för deras språk begriper vi oss inte på. Men vi lyssnar på dem som vet vad det innebär att vara människa. Vad det innebär att i vissa ögonblick obönhörligt fråga sig: Vad har livet egentligen för mening? Ja, vi lyssnar på dem som förstår vad det betyder när ens eget barn frågar: Varför måste vi dö?

Låt mig vara tydlig: Vi lyssnar endast på dem som kan dela med sig av den smärta som man som människa bär inom sig. Säg mig, är det

inte just det som är stort? Ja, nästan gudomligt. För i smärtan finns även hoppet och tron inbäddade. Och är det inte just hopp och tro vi behöver för att ta oss igenom livet?

Jag vill tro på människan. För jag har inget annat alternativ. Jag måste tro på människan, då jag är människa. För säg mig, vad ska jag annars tro på? Vill ni att jag ska tro på gudar, på domedagar och på allt annat som är så långt ifrån ett barns gränslösa förundran inför livet? Nej, sådant vill jag inte tro på. Men visst, jag kan tro på Moses, Jesus och Muhammed och alla andra stora religiösa tänkare, så länge jag inte måste göra avkall på deras mänsklighet. För endast den som känner en människas smärta kan jag tro på. ■

Vi behöver en ny upplysning för det 21:a århundradet

Av **CHRISTER STURMARK**

Den 13 november drabbades Frankrike, landet som är upplysningens moder, av sin värsta terrorattack i modern tid. I ett globalt perspektiv är detta bara en av många attacker framdrivna av bisarra vanföreställningar av religiös art.

Den internationella politiken präglas av en idékonflikt mellan det sekulära upplysningsprojektet och en religiöst konservativ syn på världen. Denna konflikt påverkar också vanliga människors villkor i stor utsträckning. Jag önskar att Frankrike, med sitt arv från Voltaire och Diderot, kan visa oss vägen till en ny upplysning.

På ett hotellrum i Brasilien skrev

Stefan Zweig (1881–1942) sin klassiska skildring av det gamla Europas undergång. Boken blev hans slutliga desperata manifest och efter att han fullbordat den tog han sitt liv. Boken utkom första gången på svenska 1942 med titeln ”Världen av i går”. Österrikaren Zweig var länge en av Europas mest lästa författare, men nazismen drev honom på flykt och hans böcker brändes på bål.

Stefan Zweig upplevde att den etiska kompass och framtidstro som hade präglat Europa fram till första världskriget nu var utbytt mot fanatism och irrationalitet:

Apokalypsens alla askgrå hästar har stormat genom mitt liv, revolution och

hungersnöd, inflation och terror, epidemier och emigration; jag har sett de stora massideologierna växa fram och breda ut sig inför mina ögon: fascismen i Italien, nationalsocialismen i Tyskland, bolsjevismen i Ryssland, och framför allt den ärkepest, nationalismen, som har förgiftat jordmånen för vår europeiska kultur. Jag har varit ett värnlöst och maktlöst vittne till mänsklighetens mest otänkbara återfall i ett för länge sedan glömt barbari med dess medvetna och programmatiska antihumanism. Vår lott blev att för första gången på flera hundra år åter bevittna krig utan krigsförklaringar, koncentrationsläger, tortyr, massplundringar och bombangrepp på värnlösa städer, bestialiteter som de senaste femtio generationerna inte erfarit och som man i framtiden förhoppningsvis aldrig mer skall tolerera.

Zweigs skildring handlar om ett Europa som går från vetenskaplig utveckling, framtidstro och upplysningsanda till irrationalitet och fanatism. Bortsett från det eurocentriska perspektivet hos Zweig är det svårt att inte se paralleller till dagens värld. Detsamma händer nu i en global skala.

VÄRLDEN DRABBAD AV EN RELIGIÖS PSYKOS

Världen tycks ha drabbats av en religiös psykos. Och den är inte bara muslimsk utan också kristen, judisk, buddhistisk och hinduistisk. Vi har kunnat se det i årtal. Homosexuella dödas eller fångslas på grund av kristna människors tolkningar av guds vilja. Kvinnor dör för att de förvägras abort, människor stenas till döds eller får händerna avhuggna på grund av föreställningar om gudomliga lagar. Buddhister attackerar muslimer i Sri Lanka och Burma. Muslimska religiösa fundamentalister publicerar avrättningsfilmer på internet och uppmuntrar till heligt krig.

Vidskepelse och bisarra vanföreställningar finns över hela världen, också i Skandinavien. Människor tror att gud kan bota dödliga sjukdomar genom mirakel. Vanföreställningar om häxor och demoner som behöver drivas ut resulterar i misshandel och dödsfall, där till och med barn finns bland offren.

Få människor som följer samhällsutvecklingen med öppna ögon torde kunna förneka att religiösa trosuppfattningar har stora konsekvenser för samhälle och politik. Synen på kvinnors rättigheter, abortlagstiftning, stamcellsforskning, preventivmedel, barns rättigheter, dödshjälp, homosexualitet, äktenskapet, natur-

vetenskap med mera präglas starkt av sådana trosuppfattningar.

De värsta formerna av religiös fundamentalism förekommer i länder som Uganda, Sudan, Syrien och Irak. De som drabbas får inte särskilt stort stöd i vår del av världen. De bakomliggande föreställningarna om en moral given av gud har stor utbredning, till och med i Sverige.

DAGS ATT ÅTERUPP-VÄCKA UPPLYSNINGSTRADITIONEN

Vi behöver lämna detta bakom oss; det tillhör en svunnen tid. I stället behöver vi formulera en ny upplysningsorienterad humanism där det mänskliga står i centrum. Vi behöver återuppväcka upplysningstraditionens grundläggande sekulära värden och ideal, för annars riskerar fanatism och omänskliga ideologier att vinna terräng i allt fler länder.

En sådan sekulär humanism bygger på den fria tankens förmåga att undersöka och förstå världen. Allt kan inte undersökas eller begripas, men sökandet efter kunskap och förståelse är en central attityd till världen. Nyfikenhet och öppenhet är dess bas. Den vetenskapliga metoden, det öppna prövandet och det kreativa, reflekterande tänkandet är centrala redskap.

Denna hållning kännetecknas också av en strävan i riktning mot en sekulär samhällsordning och en sekulär politik, där alla människor bemöts med respekt och omtanke på lika villkor, oavsett vilken tro eller kulturell bakgrund de har. I ett sådant samhälle styrs eller präglas samhällets lagstiftning, normer och offentliga rum inte av religiösa före-

ställningar, utan av en mänsklig etik utan koppling till några religioner. Religion och politik hålls isär. Varje människa kan tro vad hon vill, så länge det inte går ut över andra och så länge andra inte tvingas underordna sig maktens religion.

En sådan sekulär människosyn tar sig uttryck i en stark tro på människan, hennes kapacitet och utvecklingspotential. Godhet kommer inifrån, inte upifrån.

I dag håller det globala nätverksamhället på att ta form i snabb takt. Inte bara företag och länder blir alltmer globaliserade, utan också individer. Människor i hela världen kan göra sina röster hörda och konkurrera med sin kunskap och kompetens som aldrig förr. Via sociala medier kan enskilda individer spela en större roll i den politiska utvecklingen än någonsin tidigare. Fler har allt större tillgång till information och kunskap. Fler bryr sig om världens tillstånd. Fler har möjlighet att genom enskilda handlingar göra skillnad. Individen spelar roll. Därför är det viktigare än någonsin att varje människa själv medvetet och reflekterat väljer sin egen hållning till verkligheten, till världen och mänskligheten.

Vi behöver återupprätta en tilltro till upplysningens ideal av förnuft och tolerans. Vi behöver åter hylla det franska idealet av frihet, jämlikhet, broderskap, i solidaritet med ett Frankrike som just nu drabbats hårt av psykosens effekter, och som därmed delar många andra länders upplevelse av lidande och sorg.

Vi behöver en ny upplysning för det 21:a århundradet. ■

Be inga böner för Paris

– tänk i stället

Av PATRIK LINDENFORS

Efter den första chocken kommer ilskan. Vad är det för fega jävlar som beväpnar sig till tänderna och skjuter ihjäl oöverskyddade, oskyldiga medmänniskor? Vad är det för sjuk ideologi som kan driva människor till sådant vansinne? Precis som nazismen före den måste salafismen bli oacceptabel i världen.

Men då måste vi hålla två tankar i huvudet samtidigt. Det här är ett vansinnesdåd av en extremt liten grupp människor. IS representerar inte alla muslimer eller all islam. Något den här räkneövningen som valsat runt i sociala medier kan hjälpa till att förklara.

- Det bor ungefär sex miljoner muslimer i Frankrike.
- Om endast 10% av dessa var radikala jihadister skulle det innebära 600 000 mördare.
- Om endast 1% av dessa var radikala jihadister skulle det innebära 60 000 som attackerade Paris.
- Om endast en tiondel av en procent av dessa var radikala galningar skulle det innebära 6 000 terrorister.
- Slutsats: Det här är ingen "muslimsk" terroristattack, det här handlar om en handfull galningar.

Lätt som en plätt? Samtidigt har

den här attacken precis allt med islam att göra. Det är exempelvis från moskéer som hatet sprids, det är Islamiska staten som tar på sig dåden, det är Allahu Akbar terroristerna skriker när de utför sina dåd.

I ett försök att frikänna islam från precis all skuld sprids nedanstående korancitat över nätet.

Det är uppenbart att citatet är ämnat att visa på islams kärleksfullhet, men det man undrar är om personen som klippt ut det någonsin har läst Koranen. Det här är inte någon av de delar av Koranen som IS ignorerar – tvärtom, i sitt sammanhang hör avsnittet förmodligen till deras favoriter.

Så här kommer citatet i sin kontext (man måste alltid se till kontexten).

[5:32] Av denna orsak föreskrev Vi för Israels barn att om någon dödar en människa, som inte själv har dödat någon eller försökt störa ordningen på jorden och sprida sedefördärv, skall det anses som om han hade dödat hela människosläktet. Och om någon räddar ett människoliv, skall det anses som om han hade räddat hela människosläktet. Trots att Våra sändebud

har kommit till dem med klara vittnesbörd, fortsätter många bland dem att begå ohämmat övervåld på jorden.

[5:33] De som kämpar mot Gud och Hans Sändebud och vars strävan det är att störa ordningen på jorden och sprida sedefördärv skall utan försköning dödas eller korsfästas eller få hand och fot på motsatta sidor avhuggna eller förvisas från [sitt] land. Denna förnedring skall de utstå i detta liv och i det kommande livet skall de få utstå ett ousägligt lidande;

[5:34] dock skall de som visar ånger innan ni har fått makt över dem skonas. Ni skall veta att Gud är ständigt förlåtande, barmhärtig.

Om man orkar läsa lite mer om vers 5:32 visar det sig att texten som citeras på flaggan här bredvid inte är applicerbar på muslimer – det är en föreskrift för bokens folk, det vill säga judarna (därför "föreskrev Vi för Israels barn" och "för dem"). Judar får inte döda, men det är villkorat: judar får döda dem som själva har dödat någon eller försökt störa ordningen på jorden och spridit sedefördärv.

Muslimerna får sin instruktion i nästa vers. Och där talas inte alls om något förbud mot dödande, utan ges en explicit tillåtelse att straffa dem som stör "ordningen på jorden" och sprider "sedefördärv" samt, vilket är mer problematiskt, "de som kämpar mot Gud och Hans Sändebud". Dessa ska "utan

förskoning dödas eller korsfästas eller få hand och fot på motsatta sidor avhuggna eller förvisas från [sitt] land”.

Det är verkligen en fin och mysig text. Samtidigt måste vi komma ihåg att islam är så oerhört mycket mer än Koranen.

Vi måste bekämpa salafismen med alla medel en demokrati besitter, fast salafismen tveklöst har sin grund i islam. Samtidigt måste vi självklart låta den överväldigande

majoriteten av muslimer få fortsätta leva sina liv i fred, utan några inskränkningar vad gäller religionsutövning och frihet – vi är ju på samma sida. Det är ju faktiskt muslimer som drabbas hårdast av salafisternas våld. Dagen före terrordåden i Paris brände IS av två bilbomber i Beirut i Libanon. Minst 43 personer fick sätta livet till. Låt oss visa lite solidaritet med dem också.

Det IS och andra salafistiska terrorister hatar mer än annat är huma-

nistiska grundvärderingar som frihet, demokrati, livsglädje, öppenhet och klarsynt ifrågasättande av alla dogmer. Låt oss ge dem vad de tål av dessa. De är våra mest effektiva salafismdödande vapen.

Men vänta, varför detta fokus på salafism? Är det inte en humanistisk grunduppgift att motarbeta alla förvillarläror, även om de är ”snälla”? Måste vi inte fortsätta att debattera själva islam? Jo, det också. Det bör vi inte heller glömma. ■

Om mödrars sorg

Av NIMA DERVISH

Elevassisten Lavin Eskandar mördades av Anton Lundin Pettersson när den senare gick till attack mot barnen i skolan Kronan i Trollhättan i oktober. Lavin var hjälten som gick emellan. Nima Dervishs flickvän Eshtar är kusin med Lavin Eskandar.

Det jobbigaste med att vara hemma hos Lavin, det jag inte får bort från näthinnorna när jag ska sova på natten, var att se moderns sorg.

Jag har aldrig sett någon så trasig. Aldrig sett sorg som ett så vidöppet sår.

Hon hade skrik så mycket att hon inte hade någon röst kvar och kved som ett skadskjutet djur. (Och då menar jag inte det som en förolämpning utan vill bara förklara hur... primalt det var.)

Blicken var fullständigt tom. Inte ett enda ögonblick på en vecka såg jag henne stå på egna ben, det var alltid någon som fick hjälpa henne.

Det fanns ett foto på väggen.

"Okej, där är Lavin, det där är hans bror, där är pappan. Vem sjutton är kvinnan? Varför är någons moster med i familjebilden?" hann jag tänka innan jag chockad insåg att den leende, sminkade och rödkindade kvinnan var hans mor – som hon brukade se ut, innan detta hände. Det var som en helt annan person.

Det fick mig att fundera över "en mors sorg". (Ja, Mellanösternmam-mor är nog mer "expressiva" med sin sorg, men den bottenlösa känslan lär vara universell.) Det slog mig att Antons mor bär på samma sorg.

Jag vet inte vilken sorts förälder hon var och vilka värderingar hon lärde ut till honom. Men oavsett ideologi så har hon samma sorg.

När halva Trollhättan hyllade Lavin som hjälte tänkte jag att Antons mors sorg lär vara ensam. Utöver sörjandet av sitt barn, måste hon också hantera det faktum att

hela landet avskyr hennes grabb – kanske även henne

Svenska familjer har inte tjugo kusiner och mostrar och mor/farbröder som är redo att trösta. Medan Lavins släkt var orolig för ytterligare en rasistattack måste Antons mor oroas sig för eventuellt hot och hämnd.

Anyway, jag ville försöka finna tid att smyga i väg och köpa en blom-bukett och lämna den hemma hos dem. Jag hade inte tänkt berätta för flickvännen/Lavins släkting, för i hennes förtvivlan antog jag att förslaget skulle bemötas med irritation, kanske även ilska.

På kvällen berättade jag i alla fall. Det visade sig då att hon hade gått i samma tankar!

"Vet du," sa hon, "hennes sorg lär vara mörk. Förutom att bearbeta själva förlusten måste hon också hantera det onda som hennes son gjorde och reaktionerna det väcker hos omgivningen."

"Vi gör det i morgon," sa hon.

Killen bakom disken på blomsteraffären var från Mellanöstern. Kände Lavin. När Lavins släkting berättar om varför hon köper blomman stannar han upp. Blir tyst. Får en blick som jag inte kan beskriva med ord.

Medan Lavins kusin skriver på ett kondoleanskort, om att hon förstår och beklagar moderns sorg, tänker jag betala.

Killen säger: "Den här är på mig."

Och då brast det nästan för mig. Tänk om Anton visste om att släktingen till killen han sökte upp för att hugga ihjäl hyser denna genuina omtanke om hans mor. Att svartskallen i blomsterbutiken också gör det.

Och jag tänker att än är hoppet inte ute för det här landet.

Medan det mediala intrycket är att Sverige har blivit kallt och rasistiskt såg jag, "on the ground", inget annat än kärlek och omtanke från svenskar; vita, män, medelålders, en judinna, kristna från Svenska kyrkan, en gammal hårdrockare etc...

Och av alla människor – efter alla slipsklädda politikernas floskler – var det en annan av Lavins kusiner (som ser ut som en "stor, elak, skäggig IS-slaktare") som till halva jävla Trollhättan förmedlade budskapet att "vi alla är svenskar". Att "vi alla är ett". Som strängt uppmanade ungdomarna att utbilda sig.

Det om något borde väl få stolta patrioter och "Sverigevännen" att glädjas?

Hur ofta har ni sett tusentals svenskar ropa: "Länge leve demokratin"? Nu har det skett och det var skäggiga blattar och hijabklädda somalivinnor som skanderade det. Det är stort.

Om ni börjar höra Michael Jackson pipa fram "Heal the world" så är det inte meningen. Nej, demonstrationer och slagord löser inte de svåra politiska och ekonomiska problem vi har framför oss. Men den där sketna bukett kommer att minska rasismen mer effektivt än tusen soss-floskler, vänsterdemonstrationer, rasistivektiv, AFA-aktioner eller tårtor mot Jimmie Åkesson.

Det finns en annan väg än den vi har vandrat de senaste åren. Lite mindre rädsla och ilska, och lite mer omtanke (man kan vara snäll utan att vara dum eller naiv) om våra landsmän skulle inte vara dumt.

Låt kommunerna ansvara för den sista vilan

Öppet brev till riksdagsledamöterna

Sveriges Riksdag bör fatta beslut om att låta kommunerna överta huvudmannaskapet för begravningsväsendet så att varje medborgare oavsett sin livsåskådning får sina rimliga önskemål om minnesplats tillgodosedda.

Som exempel på det orimliga i att ett enskilt samfund, Svenska kyrkan, har en myndighetsställning genom sitt huvudmannaskap för begravningsväsendet ska jag redogöra för en fråga som jag drivit. Utgångspunkten är att jag inte är medlem i Svenska kyrkan. I december 2012 mejlar jag komministern i Köpinge församling, ”min församling”, som i praktiken ska genomföra begravningslagen, och frågar ”vilken avsakraliserad plats på kyrkogården som anvisas våra kvarlevor”.

Svaret kommer snabbt mejlvägen: ”Efter samtal med jurist på Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation i Stockholm har jag fått bekräftat att det i nuläget inte existerar avsakraliserade områden för borgerliga begravingar på Svenska kyrkans kyrkogårdar”.

Därför hemställer jag i ett brev i januari 2013 till ”min församling” att den måtte ”etablera ett borgerligt

gravplatsområde i anslutning till församlingens kyrkogård”. Jag stöder mig på begravningslagens 2 kapitel 2§, där det står att ”Huvudmannen skall, inom det egna förvaltningsområdet eller inom ett närbeläget förvaltningsområde, tillhandahålla särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund”.

Kyrkonämnden fattar sitt beslut i februari och meddelar: ”Om vi förstått saken rätt, omfattas inte humanisterna av någon form av gudstro, åtminstone inte kristen gudstro. Konsekvensen av detta synsätt måste rimligtvis bli att all mark är sekulär och icke-sakral. Vad betyder det då att avsakralisera? Utifrån ovanstående skäl beslutar kyrkonämnden att avslå Bengt Göranssons begäran att upprätta ett borgerligt begravningsområde i anslutning till kyrkogården.”

Jag får anvisningar i beslutet om hur ett överklagande ska gå till och överklagar kyrkonämndens beslut till Länsstyrelsen med motiveringen ”... eftersom de anförda skälen för avslag på min begäran om särskilt, borgerligt gravplatsområde inte finner sin grund i något anført lagrum utan baseras på ett allmänt tyckande som enligt min mening inte är förenligt med det ansvar som följer

med församlingens åtagande att var huvudman för begravningsverksamheten omfattande också icke-medlemmar i Svenska kyrkan”.

Länsstyrelsen anför att ”Länsstyrelsen har förståelse för att Bengt Göransson som humanist har önskemål om anordnande av en icke-kristen begravningsplats som ett alternativ till den kristna kyrkogården i Köpinge. Inom ett närbeläget förvaltningsområde finns exempelvis Rödaleds begravningsplats i Kristianstad där det kristna inslaget är mindre påtagligt, där en kyrkobyggnad inte är belägen samt där också icke-kristna trosbekännare, exempelvis muslimer, accepterar gravsättning trots att det är en kristen begravningsplats”. Beslutet formuleras sålunda: ”Länsstyrelsen anser med hänsyn härtill samt mot bakgrund av att Svenska kyrkan fått samhällets uppdrag att sköta huvuddelen av begravningsverksamheten i Sverige, att Bengt Göranssons överklagande ska avslås.”

Jag överklagar även detta beslut, nu till Förvaltningsrätten, och anför, utöver mitt ursprungliga motiv redovisat i skrivelsen till ”min församling”, att ”... varken KN eller LS i tillräcklig grad beaktat den religionsfrihet som tillkommer varje svensk medborgare. Religionsfrihet

innebär enligt min uppfattning även frihet från religion, också i den situationen då medborgaren avslutat jordelivet och det är de efterlevande som ska minnas henom. Att de då ska tvingas gå till en plats där religiösa symboler i form av t ex gravkors har en framträdande plats är inte acceptabelt”.

Kyrkorådet, som kyrkonämnden nu döpts (sic) om till, i ”min församling” yttrar sig över mitt överklagande med följande harang: ”I förlängningen leder Bengt Göranssons resonemang om ’ett avskilt begravningsområde för medborgare med sekulära livsåskådningar’ till att när kommunen fastställer detaljplaner för bostadsbebyggelsen, måste det ordnas avskilda bostadsområden för människor med sekulär livsåskådning. Bengt Göranssons resonemang öppnar i princip upp för att vi helt enkelt ska acceptera en långtgående segregering av levande såväl som döda. Enligt pastoratets uppfattning är detta inte rimligt och det strider mot de integrationsambitioner som de flesta verkar vara överens om.” Förvaltningsrätten avslår mitt överklagande med motiveringen att religionsfriheten inte är kränkt och att Rödaleads begravningsplats ”får anses vara ett till Skepparslöv-Köpinge pastorat närbeläget förvaltningsområde”.

Jag begär prövningstillstånd hos Kammarrätten sommaren 2015 och beviljas detta. Jag anför inga nya argument, men hänvisar i ett bilagt tjänsteutlåtande från kyrkogårdsmästaren; ”... vill vi klarlägga att det på Rödaleads begravningsplats i Kristianstad inte finns någon särskild anvisad/avsedd avdelning för borgerliga begravningar (kistor/urnor).” Domen är lakonisk: ”Kammarrätten undanröjer förvaltningsrättens

dom och länsstyrelsens beslut och avvisar Bengt Göranssons överklagande”. Skälet är att ”enligt 11 kap. 6 § begravningslagen får beslut som en huvudman för en allmän begravningsplats har fattat i ett enskilt ärende enligt lagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen överklagas hos länsstyrelsen. Beslut av huvudmannen i andra typer av ärenden får alltså inte överklagas”.

Min ursprungliga hemställan var ju att ”min församling” skulle ”etablera ett borgerligt gravplatsområde”. Alltså inget enskilt ärende.

Kammarrättens ställningstagande innehåller egentligen bara en sak, den formella att jag inte har rätt att överklaga kyrkonämndens beslut. Detta är så solklart att jag inte begär prövningstillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen. Det intressanta är emellertid kanske inte att jag vid läsning missat eller inte förstätt detta utan att en hel hoper jurister i Svenska kyrkan, Länsstyrelsen och Förvaltningsrätten har negligerat det! Underhand har jag inhämtat uppgifter som säger att detta förhållande påpekades vid propositionsbehandlingen (Svenska kyrkans skiljande från staten), men att ingen ändring gjordes utan utlovades att regeringen skulle följa utvecklingen. Mitt ärende visar att Svenska kyrkan inte tillgodoser vad jag kallar ”rimliga önskemål om minnesplats” genom att avvisa min hemställan om att ”etablera ett borgerligt gravplatsområde” och att detta myndighetsbeslut inte kan överklagas. Så kan det inte få vara i vårt demokratiska system.

I sakfrågan kan jag notera att kyrkonämnden/kyrkorådet inte har anvisat något alternativ i enlighet med

begravningslagens kapitel 2 §2. Detta gjorde Länsstyrelsen, vilket ju i min värld är ett märkligt förfarande i ett överklagande. Denna nya vinkling medför att Länsstyrelsen avslår mitt överklagande med hänvisning till just detta. Vidare är tonen och adresserna i kyrkonämnden/kyrkorådet anmärkningsvärda för att komma från en myndighet. Jag finner det förolämpande att tillskriva mig som humanist uppfattningar som är gripna ur luften. Och jag finner det också anmärkningsvärt att varken länsstyrelse eller förvaltningsrätt underrättat sig om sakförhållandena på Rödaleads kyrkogård utan torgför en direkt osanning och, värre ändå, grundar sina beslut på denna osanning.

Vi är många som inte vill förknippas med vidskeplighet, i det här fallet kristna kyrkogårdar. Vi är däremot tillskyndare av ordning och reda då det gäller hanteringen av den dödes kropp eller aska ungefär på det sätt som begravningslagen i dag föreskriver. Dessa två åsikter kan uppenbarligen inte hanteras av ett enskilt trossamfund.

Krig är en alldeles för allvarlig sak för att läggas i händerna på generalerna, sa den franske diplomaten de Taylerand. Jag travesterar honom och påstår att begravningsväsendet är en alldeles för allvarlig sak för att läggas i händerna på prästerna. Därför bör Sveriges Riksdag snarast fatta beslut om att låta kommunerna överta huvudmannaskapet för begravningsväsendet så att varje medborgare oavsett sin livsåskådning får sina rimliga önskemål om minnesplats tillgodosedda!

Bengt Göransson

Humanism

á la Spinoza

Av ANITA BJÖRLIN

Jag är medlem i Humanisterna och min världsbild har sin grund i humanismen – men vad innebär det? Filosofen Stephen Law räknar upp sju punkter som de flesta humanister kan enas om. Vetenskapen och förnuftet bör tillämpas på alla områden i livet.

Humanister är ateister eller agnostiker och tror inte på ett liv efter detta. Moraliska värden existerar utan en gud eller religiös tro. Var och en har ansvar för sitt liv, som inte ska överlämnas åt någon religiös eller politisk auktoritet och livet har en mening utan tron på någon gud. Till sist förespråkar humanister ett öppet, demokratiskt samhälle, som intar en neutral hållning till religionen och skyddar individens fri- och rättigheter att förkasta eller ansluta sig till såväl religiösa som ateistiska åskådningar.

Det viktigaste i min humanism är inte att jag förnekar förekomsten av en gud. Det är ingen stor sak för mig som redan i söndagsskolan började tvivla och som var mycket besvärlig och frågvis då jag traditionsenligt genomgick konfirmerationsundervisningen. I efterhand kan jag konstatera att jag nog aldrig ens som barn varit en övertygad troende. Så snart det blev tillåtet gick jag ur statskyrkan och funderade inte så mycket över detta.

EN POSITIV VÄRLDSBILD UTAN-FÖR RELIGIONEN

Jag gick med i Humanisterna för att tillsammans med andra arbeta för ett sekulärt samhälle, men jag ville också undersöka om det går att skapa en positiv och livsbejakande bild av en sekulär humanism. Av Stephen Laws sju definitioner av humanism är fem positiva medan två är negativa; vi tror inte på gud och inte på livet efter detta. Mitt problem med Humanisterna är att vi alltför ofta står på den negativa sidan och talar om allt det negativa som religionen för med sig. Detta är självklart viktigt, inte minst i dag då religionen världen runt förorsakar krig, död och förföljelse, och där bör vi agera.

Trots det vill jag framhärda och försöka artikulera en positiv världsbild utanför religionen. Jag har letat efter förebilder bland alla som skrivit om humanism, men inte riktigt hittat fram. Inte förrän nu då jag plockat fram en filosof som jag blev intresserad av för flera år sedan men som jag inte riktigt tog till mig då. Nu har jag tagit mig tid, och det krävs när man ska tränga in i Baruch Spinozas värld.

Han har hämtat sin geometriska metod från Euklides och matematiken och hans mest berömda verk "Etiken" består av ett antal axiom och definitioner, som han sedan på logiskt sätt leder i bevis. Det är inte

alltid lätt att följa honom, men när jag så småningom får en bild av den djupaste tanken i hans filosofi, hans förståndskärlek, amor intellectualis, känner jag den glädje som också för honom var en grundkänsla hos människan. Den intellektuella kärleken kräver inga riter eller någon gud som predikar lydnad, bara fri användning av vårt förnuft, skriver han.

DEN MEST SYMPATISKE TÄNKAREN

Spinoza levde mellan 1632 och 1677 och blev på grund av sina åsikter bannlyst av den judiska församlingen i Amsterdam. Under sitt korta liv levde han utanför gemenskapen, livnärde sig på slipning av optiska glas, skrev och hade dessutom en omfattande korrespondens med filosofer och andra kulturpersonligheter i Europa. Det finns nog ingen filosof under de senaste 350 åren som inte på något sätt förhållit sig till Spinoza, och även andra tänkare som till exempel Marx och Freud har kommenterat hans skrifter. Bertrand Russell skrev i "Västerlandets filosofi" om Spinoza som "den ädlaste och mest sympatiska av de stora tänkarna. Ur intellektuell synpunkt finns det andra, som når högre än han, men ur moralisk står han högst".

I centrum för Spinozas verk står det etiska och det politiska och här har han fortfarande mycket att säga oss

om vår värld och om vår självförståelse. Han avskaffar eller omdefinierar den judisk-kristna guden, han kritiserar ingående Bibeln som ett verk av människor, där profeterna inte är guds språkrör, och han avfärdar alla underverk.

Han förenar kroppen och själen, där själen är kroppens idé, han lyfter fram det kritiska förnuftet som gör människor fria och framhåller att endast i en demokrati kan människor tänka fritt. Det finns enligt honom inte någon inbyggd moral i världsordningen, ingen gud som ger människan regler för ett etiskt handlande. Människan handlar av nödvändighet och måste använda sitt förnuft för att skaffa förståelse om de egna handlingsmöjligheterna och befria sig från fördomar, rädsla och okunnighet för att nå ett glädjerikt mål. Han skriver om mänsklig samvaro och vänskap. Men alla kan inte få hjälp av vänner och därför tillhör det samhället och är en angelägenhet för det allmänna bästa att sörja för de fattiga, skriver han. Alltså en tidig socialpolitik.

DEN ODELBARA OCH EVIGA SUBSTANSEN

Det viktigaste begreppet i hans metafysiska system är substansen, som är odelbar, oföränderlig, oändlig och evig. Den är orsak till sig själv och identisk med gud, naturen och världen, vilket för Spinoza är samma sak. Gud är identisk med hela verkligheten, allt som existerar, världen och hela universum. Substansens natur är att existera och den är sin egen orsak. Allt i världen fortskrider med någon slags nödvändighet. Allt är en del av denna substans. Gud är ingen skapare och att tro att han har mänskliga egenskaper och styr och ställer med oss människor är höjden av barnslighet,

enligt Spinoza. Verkligheten består av tänkande och utsträckning, ande och materia, själ och kropp, men dessa är inte skilda åt som Descartes påstod, utan två aspekter av samma fenomen som samverkar.

Jag har lätt att koppla Spinozas helhetssyn till mitt sätt att se på mig själv i världen och i naturen. Mina dagliga tidiga promenader i skogen och runt sjön påminner mig om min del i kretsloppet. Allt strävar efter att leva men dör och avkomman uppstår av nödvändighet, evolutionen fortgår. Spinozas begrepp *conatus* är allas strävan efter att upprätthålla den egna existensen, den kraft som får hela naturen att överleva och komma igen. När jag läser om den moderna cellforskningen och de spännande rönen om cellerna som alla organismers byggsstenar kan jag tänka på Spinozas "substans". Den moderna medvetandeforskningen har också likheter med hans psykofysiska parallellteori. Jag har lärt att man inte ska "översätta" äldre tiders teorier till dagens värld, men för mig fördjupar Spinozas syn på världen, samhället, religionen och människan mina egna tankar.

HAT FÖDER HAT OCH KÄRLEK KÄRLEK

Spinoza var enligt samtida levnadstecknare en tillbakadragen och timid personlighet, som inte uttryckte hat eller illvilja mot dem som förvisat och förtalat honom. Han skriver mycket om affekter eller känslor och utgår från tre grundläggande affekter: begär, glädje och sorg. Utifrån dessa definierar han bland annat kärlek och hat. Det är även här naturlagarna som styr och här finns hat, vrede, avund, men även kärlek och glädje. Hat föder hat och kärlek kärlek, är

Spinozas enkla slutsats. Hat, vrede och förakt ska återgäldas med kärlek och högsinhet. Han är dock medveten om, skriver han som avslutning i "Etiken", att den väg han visar är en svår sak som anträffas så sällan. Lika sant i dag.

För Spinoza gällde livet på jorden och alla hans texter handlar om att göra detta liv så gott som möjligt. "En fri människa tänker på ingenting mindre än döden, och hennes vishet är ett begrundande av livet," skriver han. Något liv efter detta kunde han inte förstå sig på. Det förnuftiga livet på jorden var inget asketiskt liv. "Munterhet kan inte gå till överdrift utan är alltid god och svårmod å andra sidan är alltid ont."

Om jag återgår till min inledning och definitionerna av humanism, påstår jag att Spinoza i hög grad är en humanist som skulle fylla sin plats i vårt förbund. Kanske kan vi lära något av honom trots 350 års avstånd? ■

Referenser

Colerus, Johannes. *Benedict de Spinozas liv*. Hilaritas förlag 2014

Fredriksson, Gunnar. *Spinoza*. Albert Bonniers förlag 1999

Flöistad, Guttorm. *Spinoza*. Pax förlag 1966

Lucas, J.M. *Spinozas liv*. Hilaritas förlag 2007

Siöcrona, Joachim. *Svenskar om Spinozas förståndskärlek*. Hilaritas 2011

Spindler, Fredrika. *Spinoza, multitud, affekt, kraft*. Glänta produktion 2009

Spinoza, Baruch. *Teologisk-politisk traktat*. Daidalos 2014

Spinoza, Benedict. *Förståndets förbättring*. Hilarits 2010

Spinoza, Benedikt. *Etik*. Björck & Börjesson 1922

Hedeniuspriset 2015 till Ulf Danielsson

Humanisterna har sedan år 2000 årligen delat ut Hedeniuspriset och vid en ceremoni på ABF-huset i Stockholm den 22 november tilldelades Ulf Danielsson, professor i teoretisk fysik vid Uppsala universitet, årets pris.

Danielsson får priset för sin passionerade och inspirerande folkbildning om en vetenskaplig förståelse av verkligheten. Hans forskning handlar om hur strängteori kan användas för att förstå svarta hål och kosmologi. Danielsson anlitas flitigt av tidskriften *Forskning och Framsteg*, "Vetenskapens värld" i SVT och "Filosofiska rummet" i Sveriges Radio. Bland hans populärveten-

skapliga böcker märks "Stjärnor och äpplen som faller", "Den bästa av världar" och "Mörkret vid tidens ände".

Hedeniuspriset delas ut till personer som verkar i filosofen Ingemar Hedenius anda. Hedenius startade 1949 en intensiv debatt om kristendomen i Sverige med sitt mest kända verk "Tro och vetande". I Humanisterna motivering till årets Hedeniuspris står det bland annat:

"Genom sin livaktiga, intresseväckande och nyfikna ton är Danielsson ett både eftersökt och välkommet inslag i den svenska diskussionen. I denna har Danielsson konsekvent främjat det rationella

samtalet kring verklighetens natur och människans plats i världen."

De tre föregående pristagarna har varit *Taslina Nasrin* (2014), *Sara Mohammad* (2013) och *Nyamko Sabuni* (2012).

Vi humanister vill ju verka för att ingen fantasi ska ges möjlighet att begränsa eller styra våra liv. Om vi inte väljer det själva!

Med fantasier menar vi påståenden som inte kan bevisas eller inte är trovärdigt förklarade. Till exempel finns det inga gudar i vår gemensamma verklighet.

Vi som inte tror på fantasier dras ofta in i resonemang om att vi är ateister. Detta är mycket olyckligt. Vid något tillfälle fick jag höra att "ateism är ju också en tro"!

Vi borde alltså vara tydligare med att framhålla att vi inte tror på fantasier i stället för att säga att vi är ateister. Vi är inget! Vi tror inte på

det som inte går att bevisa eller förklara med stöd av vetenskapen.

Om något inte går att förklara fullt ut så anser vi att det finns en naturlig förklaring.

Ingemar Lindberg

Mystik och medvetenhet

- om förundran inför vår plats i tillvaron

Av **CARL GUSTAF OLOFSSON**

Jag tror inte på någon form av transcendent makt eller kraft som existerar utanför och oberoende av människan. Jag tror inte att någon form av personligt medvetande kan existera utan en biologiskt fungerande hjärna. Jag tror att döden är slutpunkten för våra personliga liv.

Trots detta är jag intresserad av mystik som är starkt förknippat med en religiös erfarenhetsvärld.

Detta mitt intresse för mystik beror inte heller på att jag är speciellt intresserad av starka upplevelser eller av förändrade medvetandetillstånd genom meditation eller droger, som till exempel Sam Harris i "Waking up. A guide to spirituality without religion" (2014). Däremot är jag sedan sen ungdom djupt intresserad av den form av avgränsade, ibland nästan punktuella upplevelser som kan ändra riktningen på en människas liv från uppgivenhet, utanförskap och egoistisk självcentrering till engagemang och delaktighet. Intresset gäller erfarenheter med kraft att fördjupa såväl en grundkänsla av mening och hemhörighet i tillvaron som av respekt och vördnad för livets oerhörda komplexitet.

Jag är också intresserad av i vilken utsträckning denna typ av erfaren-

heter kan bidra till livsval som handlar om att efter bästa förmåga försöka bidra till en godartad utveckling för samhället, lokalt och globalt, och som i förlängningen kan ge upphov till ett engagemang som politiker, lärare eller biståndsarbetare eller genom ideellt arbete. Det innebär att jag också är intresserad av vad som kan utlösa denna typ av viktiga transformerande, livsförändrande upplevelser.

Här är det viktigt att poängtera att delaktighet, ansvar för det gemensamma, engagemang i samtidens viktiga frågor och så vidare kan växa fram utan den form av avgränsade insikter och erfarenheter som jag är ute efter här.

Jag ska här ägna mig åt förundran och hur den kan hänga samman med vetenskaplig kunskap och existentiella insikter.

TVÅ SORTERS MYSTIK

Ordet "mystik" är ett laddat och svårt begrepp. Det används gärna av sofistikerade kristna som exempel på religiösa erfarenheter bortom ordens värld. Ibland har ordet mystik använts för att peka på upplevelser som lett till en kallelse att bidra till människans och världens välgång.

De flesta forskare lyfter fram att de mystiska erfarenheterna är likartade inom olika religioner.

De mystika erfarenheterna beskrivs som så annorlunda att de inte kan beskrivas med ord. Samtidigt har de flesta som blivit kända som mystiker – åtminstone vad gäller västerländsk kristen tradition - varit flitiga författare; Mäster Eckhardt, Johannes av Korset, Theresa av Avila med flera. Teologer, religionsfilosofer och religionspsykologer har sedan skrivit hyllmeter om mystik och den mystiska erfarenheten.

Det är motiverat att säga några ord om två typer av mystik. Det gäller det som Nathan Söderblom (1866-1931), svensk teolog och ärkebiskop, kallade "oändlighetsmystik" (unio mystica, enhetsmystik) respektive "personlighetsmystik". Oändlighetsmystiken betecknar upplevelser av en förening med Gud, att bli ett med allt. Personlighetsmystiken handlar om upplevelsen av en omvälvande relation till Gud, till Kristus, till tillvaron. Med den judiske filosofen Martin Bubers ord handlar det om en jag-du-relation. Nyckelorden är "uppgå i" respektive "relation till".

För en ateist finns här inget som riktigt passar. Samtidigt har jag helt klart varit mest befryndad med det som beskrivs som personlighetsmystik. I starka upplevelser av förundran, utifrån såväl en religiös som en uttalat sekulär referensram, finns det enligt min mening ett släktskap med personlighetsmystiken.

När det gäller sådant som faller under oändlighetsmystiken, de stora ”enhetsupplevelserna”, är jag reserverad. Inte mot upplevelserna i sig. Reservationen gäller det mesta av analyser och tal om dessa upplevel-

sers fundamentala betydelse. Med rätt eller orätt har jag ofta läst in en hållning där man tenderar att släta över eller förneka den smärtsamma och utsatta sidan av våra existensvillkor; av att min kropp är min kropp, min smärta är min smärta, att min död är min död. Då hör det till saken att jag menar att just konfrontationen med och accepterande av den smärtsamma sidan av våra existensvillkor ofta fungerar som en avgörande hävstång för viktiga erfarenheter och insikter. Vid dessa smärtsamma brytpunkter som alltid är djupt personliga – ensamheten,

tillfälligheterna, döden, utsattheten, alltings skörhet och obeständighet – kan gränserna till våra medmänniskor och tillvaron mjukna och momentant upphävas på ett paradoxalt sätt.

DET STORA OCH DET LILLA

Jag ska närma mig de mystiska erfarenheterna genom att inte prata om mystik.

I stället vill jag ta upp medvetenhetsaspekten och vår moderna kunskap om makrokosmos och mikrokosmos. Det ”stora” gäller stjärnor, pla-

netter, galaxer, svarta hål och detta med stjärnexplosioner som skapat de grundämnen som är nödvändiga för liv. Det ”lilla” handlar om vår moderna kunskap om celler, celledning, gener, hormoner, transmittorsubstanser. Och ytterst om atomer, elektroner, kvarkar etc, som är grundstenarna för såväl jord och stjärnor som för allt liv, våra mänskliga kroppar och vår förmåga att tänka.

När vi drabbas av insikterna om makrokosmos och mikrokosmos som en förutsättning för att jag – vi – finns och kan uppleva och tänka kan det väcka intensiva känslor av mirakel och förundran kring livet och att våra kroppar och vår hjärna faktiskt fungerar i all sin oerhörda komplexitet.

Att drabbas av insikten om de årmiljarder som behövts för att jag –

människan – ska finnas till och kunna fundera över livet, universum och meningen kan ge svindel och skaka om på djupet. Detta kan också förstärkas av en samtidig medvetenhet om att ett människoliv bara är ett mikroskopiskt ögonblick i detta kosmiska tidsflöde – och samtidigt så långt att döden känns oändligt avlägsen största delen av våra liv. Man kan på ett omtumlande sätt bli medveten om den enorma mångfalden av livsformer som finns – och där människan bara är en. Det handlar också om en medvetenhet om att vi trots all teknik är helt beroende av den livsväv, som omger oss och som vi är en del av.

Denna medvetenhet kan föda en stark, övergripande vördnad för livet och naturen. I vår tid kan man samtidigt uppleva en sorgsen medvetenhet om hur människan på ett

dramatiskt sätt håller på att ändra balans och betingelser för livets väv.

VÅR DUBBELHET SOM MÄNNISKOR

Det är en medvetenhet om att vi rymmer möjligheten till såväl gott som ont och att det har betydelse i våra liv om vi väljer att efter bästa förmåga försöka odla de godartade sidorna. Det är en medvetenhet om att vi å ena sidan rymmer möjligheten till medkänsla, förnuft, omsorg, samarbete och ansvar för det gemensamma – och att vi å andra sidan också rymmer möjligheten till destruktivitet, manipulation, ego-centrisk blindhet, tanklös flockmentalitet, besinningslöst våld etc. I destruktiva rörelser är det inte ovanligt med bevekelsegrunder som talar om sanning och rättvisa. Insikten om detta visar på nödvändigheten av en sanning och rättvisa. Insikten

om detta visar på nödvändigheten av en fortlöpande etisk reflektion.

Medvetenheten om att slump och tillfälligheter är realiteter i våra liv kan också vara stark och drabbande. Det kan gälla insikten om att den genupsättning som jag fått med mig inte är något jag råar över. Det är samma sak med de svåra eller godartade sociala omständigheter jag vuxit upp i. Till detta kommer räckan av små eller större tillfälligheter som på avgörande sätt bestämt utvecklingen av mitt liv. Det kan gälla hur jag träffat min livspartner och andra viktiga människor, böcker som haft betydelse för mitt liv, jobb, olyckor, viktiga möten. När denna medvetenhet slår till med full kraft tenderar den att föda en stark känsla av ödmjukhet både inför det egna livet och andra människors livsöden. Om man tillhör de mera lyckligt lottade tenderar det att föda ett ansvar visavi de mindre lyckligt lottade.

Frågan om det mänskliga medvetandets natur är en av största och mest spännande utmaningarna inom dagens vetenskap.

VÅRA GEMENSAMMA EXISTENSVILLKOR

Som ateist måste man betrakta möjligheten till förundran som en mänsklig grundpotential. En central aspekt är att dessa upplevelser tenderar att stärka insikten om att jag delar grundläggande mänskliga existensvillkor med alla andra människor. Detta tenderar i sin tur att skapa en grundupplevelse av att höra samman med alla andra. Inte bara med alla nu levande utan också med de ännu inte födda och de döda som levt före oss! Och med livet! Och tillvaron!

Skilnader i språk, kultur, ålder, kön, sexuell läggning, klass och etnicitet mjuknar i kanterna och tenderar att lösas upp. Upplevelserna - drabbande och omtumlande eller som undanglidande aningar – blir då ett stöd för att ta sig an de utmaningar och svårigheter livet och samtiden ställer i ens väg. De ger näring åt ett engagemang i människans och världens välgång.

Den moderna vetenskapen har bidragit till att fördjupa medvetenheten på flera av de punkter som jag har berört. Jag vill även hävda att de medvetenhetsaspekter jag tagit upp är mer utvecklade i ett brett, folkligt medvetande i dag än någonsin tidigare i historien.

Det innebär också att det finns goda skäl att anta att sannolikheten för att den här typen av sekulära, transformerande djuperfarenheter ska ta form är större än någonsin. Detta beror på tre moderna fenomen: den vetenskapliga kunskapsutvecklingen, mediernas förmåga att förmedla erfarenheter och kunskap, och inte minst att det finns fler välutbildade pedagoger och lärare än någonsin tidigare i historien.

Jag tror inte att vetenskap och teknik i sig kan lösa de svåra globala problem med klimat, miljö, resurser och en rimlig fördelning som är akuta hot mot mänsklighetens framtid. Men om vi som global kultur på ett genomtänkt sätt lyckas utnyttja den medvetandehöjande kraften i den vetenskapliga kunskapen kan förutsättningarna för en godartad utveckling bli dramatiskt mycket bättre. God populärvetenskap och engagerade, duktiga pedagoger/lärare är ovärderliga i detta.

OCH VAD HAR DETTA MED MYSTIK ATT GÖRA?

Här är det dags att återknyta till ordet mystik. Hur förhåller sig detta komplex av medvetenhet och erfarenheter till begrepp som mystik, den mystiska erfarenheten, upplevelser av det heliga, av bävan? Vad finns det för koppling till de två huvudtyper av mystik erfarenhet som fått beteckningarna personlighetsmystik respektive oändlighetsmystik?

Att det finns ett släktskap mellan de transformerande djuperfarenheter jag har försökt beskriva och åtminstone en del av de erfarenheter den religionsvetenskapliga forskningen försöker ringa in med ordet mystik, tycker jag är uppenbart. Däremot betraktar jag det som ett ovedersägligt faktum att det komplex av erfarenheter – transformerande och sammanbindande - som jag har tagit upp, inte förutsätter några föreställningar om en gud eller annan högre makt. Att de ibland kan få sådana konsekvenser hos enskilda individer är en annan sak. För femhundra år sedan var det nästan givet att de förstärkte – eller gav upphov till – föreställningar om en handlande gud eller en fristående transcendent verklighet. Men så är det inte längre!

Jag menar att det behövs både forskning och samtal om transformerande djuperfarenheter, där förundran är en del, helt utanför de teologiska och religiösa sammanhangen. Det är förutsättningen för att få djup och bredd i det offentliga samtalet kring ett viktigt område av mänskliga erfarenheter.

Den internationella humanistiska rörelsen är en organisatorisk kraft som kan bidra till detta. ■

Bangladesh på väg mot islamism

Av ULF GUSTAFSSON

I år har fem humanister, sekularister och fritänkare mördats i Bangladesh av islamistiska extremister.

Den 31 oktober attackerades två förläggare av sekulär litteratur i huvudstaden Dhaka, förmodligen för att de gett ut böcker av Avijit Roy, som mördades i februari i år. Vid det här tillfället dödades en person med macheter och tre andra skadades allvarligt. Bangladesh håller snabbt på att förändras från en hyfsat demokratisk sekulär stat till en islamistisk stat. Många av dem som motsätter sig detta har tystats eller fått fly landet, några av dem till Sverige.

En av dessa är Nirjhar Mazumder:

- I fjol blev jag antagen till en utbildning i global journalistik och fick samtidigt ett stipendium från Svenska institutet. Mitt akademiska intresse gäller undersökande journalistik online och universitetet i Sverige är en av bara två-tre skolor som ger kurser i detta.

Arbetade du som journalist i Bangladesh?

- Ja. Jag arbetade för två olika tidningar, de två bland de engelskspråkiga som är mest populära i landet. Jag hade jobbat som reporter i fyra år innan jag kom till Sverige.

Men du har också varit aktivist och en tydlig röst för den sekulära rörelsen i Bangladesh?

- Ja, bakgrunden till att jag engagerade mig som bloggare och aktivist för sociala frågor var att jag 2011 gjorde en undersökning av islamistorganisationen Hizb ut-Tahrir och deras närvaro på internet. Vid den tidpunkten var de mycket aktiva i Bangladesh via bloggar och på Facebook, vilket var alarmerande. När jag publicerade reportaget blev det mycket uppmärksammat och på det sättet fick jag kontakt med bloggare och aktivister. Detta gav mig inblick i frågor som var nya för mig vid den tidpunkten. Jag fann att jag delade deras uppfattningar i mycket och började skriva aktivt på Facebook.

I dag är du ateist, hur kom du fram till det ställningstagandet?

- Först var jag agnostiker, men när jag läste konversationen på bloggar och på Facebook mellan ateister och islamister insåg jag med tiden att de icke-troendes ställningstaganden var mer logiska.

I början av 2013 startade Shabbag-rörelsen i Bangladesh, och som jag förstått det var du djupt engagerad i starten?

- För mig började det 2012, då jag i ett reportage avslöjade att förbjudna böcker skrivna av mycket extrema islamiska lärda användes i undervis-

ningen. Detta ledde till hotfulla protester från islamisterna i det politiska partiet Jamaat-e-Islami, riktade direkt mot mig. Därför började jag undersöka partiet och dess koppling till krigsbrotten under befrielsekriget 1971. Tillsammans med andra bloggaktivister spred jag kunskap om detta. Så skapades en rörelse som till att börja med var löst sammansatt, men efter en tid bildade vi organisationen Blogger and Online Activist Network (BOAN) och jag var en av grundarna. När krigsbrottsdomstolens livstidsdom 2013 mot en av de värsta förbrytarna sågs som en framgång av islamisterna beslutade vi att starta protester. En timme efter domen initierade jag, via ett Facebookinlägg, en demonstration i min hemstad. Protesterna spreds sedan över landet. Det var början på Shabbag-rörelsen.

(Kommentar: Shabbag-rörelsen krävde lagens hårdaste straff, dödsstraff, för de krigsbrott som utfördes av islamisterna under befrielsekriget 1971. Det fanns misstankar om att förbrytarna skulle friges om regeringspartiet förlorade makten, eftersom oppositionen motsattes sig krigsribunalen. De som protesterade krävde också att Jamaat-e-Islami, islamistpartiet som de som stod åtalade för krigsbrott representerade, skulle förbjudas. Protesterna pågick under våren 2013 med som mest över 100 000 demonstranter.)

Hur utvecklades det hela?

- I Bangladesh fanns det då två olika grenar av bloggaktivister, med det gemensamma att de var sekularister och ville skilja stat och religion åt. Det var en grupp aktivister som skrev och protesterade mot krigsbrotten och en annan som riktade sig mot religiös trångsynthet. Islamisterna, de vi bekämpade, kallade oss alla för "ateister" (använt som en förklenande benämning, "gudlösa") och "fiender till islam". Redan i februari 2013, när den förste bloggaren Ahmed Rajib Haider mördades, var vi medvetna om att det fanns ett reellt hot mot oss. Han var en viktig medlem i BOAN och socialt engagerad, bland annat arbetade han med att bygga en skola. Efter mordet spred islamisternas hans militanta ateistiska åsikter och påstod att dessa var representativa för alla som engagerade sig i Shahbag-rörelsen. Det blev en kampanj mot "ateisterna".

Sedan ebbade demonstrationerna ut och 2014 verkade det vara lugnare.

- Det blev aldrig lugnare. Islamistiska extremister fortsatte att jaga dem som sympatiserade med Shahbag, men det togs inte upp i medierna. Flera personer dödades för att de var aktivister och påstods vara "ateister". I maj 2013 dolde jag texterna på två av mina bloggar och i likhet med de flesta andra ledande i Shahbag drog jag mig undan ofentligheten och gick under jorden. I mitten av 2014 flyttade jag till Sverige. Väl här började jag skriva igen.

I år har flera bloggare, sekularister och förespråkare av vetenskap blivit mördade i Bangladesh. Ser du något mönster i mördarnas val av offer?

- Det märkte vi redan 2013. Först

kallades alla "ateister", sedan spreds propagandan om att protesterna kom från religiösa minoriteter (de som inte är sunnimuslimer) och att enda syftet var att smutskasta islam, vilket inte är sant. Nu ser vi att av de fyra bloggare som mördats i år kommer tre från andra minoritetsgrupper, hinduer. Det är kopplingen, de väljer främst dem som är icke-muslimer och samtidigt ateister.

Hur är det möjligt att de islamistiska extremisterna kan utföra dessa terrormord utan att bli stoppade eller arresterade?

- Islamisterna har stöd av flera politiska partier, inklusive regeringspartiet och det största oppositionspartiet, BNP. BNP:s ledare, den förre premiärministern, har öppet kallat oss "ateister" och legitimerat hatet. Sedan finns det över 40 000 religiösa internatskolor, madrassa, i landet med cirka en miljon elever som lär sig en extrem version av islam. Där blir de radikaliserade. 2013 var det studenterna från de här skolorna som under ledning av sina religiösa lärare gick i demonstrationerna. De är välorganiserade och får öppet stöd från politiker. Islamisterna får också ekonomiskt stöd från utlandet, huvudsakligen från Mellanöstern. Ingen i Bangladesh ställs till svars för de här pengarna – varifrån de kommer och hur de används.

Du finner kopplingar mellan islamisterna i Bangladesh och dem i Mellanöstern?

- Ja. Jamaat-e-Islami är en extrem organisation som ogillar demokrati och sekularism. De förespråkar sharialagar. De har starka band till framför allt Saudiarabien och Qatar, och får mycket pengar därifrån. När Jamaat-e-Islami tappade inflytande,

tack vare vår kampanj, började de finansiera Hefajat-e-Islam, en annan islamistgrupp i landet. De har en annan tolkning av islam, men de har det gemensamma att de vill tysta ateisterna.

Hur ser du på framtiden för Bangladesh?

- När den nuvarande regeringen kom till makten 2009 fanns det hopp för sekularismen, men de senaste åren när bloggaktivisterna blivit mer aktiva har regeringen i stället lutat mer åt islamisterna. De har stiftat hårdare blasfemilagar. Premiärministern har sagt att det finns en gräns som bloggarna inte får överskrida när det gäller att sår religiösa känslor, men den gränsen har inte definierats. Om det fortsätter så här är det en tidsfråga innan landet är i islamisternas händer.

Finns det något som kan göras från utlandet för att påverka situationen?

- Ja, verkligen. Först och främst att ge skydd till bloggare och opinionsbildare som motsätter sig utvecklingen, och även åt religiösa ledare som förespråkar en sekulär stat. Sedan att driva på så att rättvisa skipas efter alla mord. Då kan rekryteringen av jihadisterna stoppas. Vidare måste premiärministern och hennes parti hållas ansvariga för att de baccar upp Hefajat-e-Islam och skyller på "ateistbloggarna". Det här är inte ett lokalt problem i Bangladesh. Det är ett globalt problem. När sekularister motsätter sig extremism blir de dödade eller utsatta för våld av staten i islamska länder. Det måste adresseras som ett globalt problem. Det går inte att gömma sig eller fly från det. ■

Globala värderingar och yttrandefrihet

”På kryss med humanister” i september 2015

Vi lever i en tid med växande fanatism och religiös intolerans. De sekulärhumanistiska idealen med mångfald och universalism trängs undan, yttrandefriheten beskärs och det skapas islamistiska subkulturer i västvärlden. Är detta i första hand präglad av extrema religionstolkningar, eller ligger något annat bakom?

För hundra år sedan gick soldater sjungande ut på världskrigets slagfält. I dag söker unga människor martyrdöden på nya slagfält. ”Att ta ställning till om livet är värt att leva eller inte är att besvara filosofins mest grundläggande fråga,” skrev Albert Camus. I våra dagar besvaras den av otaliga självmordsbombare och andra massmördare. Man kan skylla på vilsekomna religionstolkningar, vansinne eller förryckta politiska idéer. Eller så kan det på ett djupare plan handla om en strömning av dödsdrift i vår samtid: Livet är inte värt att leva när man saknar hopp.

Kan mer livsbejakande och mindre fördömande religionstolkningar hjälpa? Kan en fri debatt i sekulär

anda sanera tänkandet? Kan våra frihetliga skandinaviska samhällen utgöra föredöme och hopp för krigs- och terrordrabbade länder vad gäller långsiktig utveckling?

Dessa och en rad andra frågor togs upp vid en filosofikryssning med sekulärhumanistiskt innehåll som Stockholmshumanisterna arrangerade den 17-18 september. Turen gick från Stockholm till Åland med kort stopp i Mariehamn. På programmet fanns fem föredrag:

Christer Sturmark: ”Upplysning i det 21:a århundradet” – tro och vetande i vår tid. (Christer Sturmark är författare, förläggare, debattör och tidigare IT-entreprenör. Han är ordförande för Förbundet Humanisterna.)

Ulla Gudmundson: ”Är det religionens fel att världen känns så kaotisk?” – religion på gott och ont. (Ulla Gudmundson är fri skribent och diplomat, tidigare bland annat analyschef på UD och Sveriges ambassadör i Vatikanen.)

Patrik Lindenfors: ”Alla har rätt att ha fel” – om yttrandefrihet och fritt tänkande. (Patrik Lindenfors är forskare vid Centrum för evolutionär kulturforskning vid Stockholms Universitet.)

Jonas Otterbeck: ”Islam och blasfemi” – om symbolövervakning i en global värld. (Jonas Otterbeck är professor i islamologi vid Lunds Universitet.)

Bi Puranen: ”Det extrema Sverige” – synen på livet i olika delar av världen. (Bi Puranen är docent och forskare vid Institutet för Framtidsstudier och generalsekreterare i World Values Survey.)

Dessa föredrag spelades in och finns tillgängliga på: www.humanisterna.se under ”videoföredrag”.

Antalet deltagare var strax under hundra, av vilka cirka en fjärdedel inte var medlemmar i Humanisterna. Utvärderingen efter kryssningen gav ett gott betyg åt arrangemanget med 75% som tyckte att det var ”mycket bra” och 23% som ansåg att det vara ”ganska bra”.

Vi överväger att ordna ett liknande evenemang nästa år, eventuellt med något annorlunda upplägg. Det kan kanske vara en idé för andra lokalavdelningar att ordna något liknande i sitt närområde?

Stefan Björnson

projektledare för kryssningen

”A better life” – filmturné i fem städer

Humanisterna har stått som värd när författaren och regissören Chris Johnson under november och december tagit sin film ”A better life” på turné i Europa.

Chris inledde visningarna med en bildpresentation och avslutade med frågestund. Förutom fem svenska orter gick resan också till Köpenhamn, Bornholm, Oslo, Reykjavik och fem städer i Storbritannien.

Filmen är en positiv illustration av hur icke-troende personer ser på livet. Vad som skänker mening och innehåll, vad som ger inspiration och glädje och hur vi förhåller oss till svårigheter. Hur ska vi leva, hur behandlar vi varandra, hur förhåller vi oss till döden?

Filmen bygger på intervjuer med kända tänkare och humanister som A.C. Grayling, Andrew Copson, Dan Barker, Daniel Dennett, Julia Sweeney, Matt Dillahunty, Nahla Mahmoud, Patricia S. Churchland och Sean Carroll.

Från lokalavdelningarna

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE 2016

Humanisterna Stockholms årsmöte äger rum tisdagen den 15 mars 2016, klockan 18:00.

Plats: ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm.

Motioner och övriga frågor till årsmötet måste vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före årsmötet, alltså tisdagen den 23 februari.

Komplett årsmötesmaterial, inklusive verksamhetsberättelse, kommer att finnas tillgängligt senast den 1 mars.

Välkomna!

NOMINERA TILL STYRELSEN SAMT KONGRESSOMBUD!

Valberedningen önskar förslag på personer som skulle kunna medverka i styrelsearbetet, lokalt i Humanisterna Stockholm. Även förslag på personer som kan tänkas vilja vara kongressombud mottages tackesamt. Känner du någon som skulle passa eller är du själv intresserad?

Skriv gärna namn och motivering till varför du nominerar just den personen (till styrelse och/eller kongressombud), och skicka till valberedningen via humjeq@gmail.com.

Senast den 27 januari vill vi ha era förslag.

Amsterdamdeklarationen

Humanisternas ideologiska grunddokument

Humanisterna är anslutna till International Humanist and Ethical Union (IHEU), som är en sammanslutning av humanister över hela världen. IHEU är officiellt representerat i FN, UNESCO, EU och Europarådet. När IHEU bildades 1952 antogs ett ideologiskt grunddokument. I samband med organisationens femtioårsjubileum blev detta dokument moderniserat och fick då namnet Amsterdamdeklarationen 2002.

Humanismen är resultatet av en lång tradition av fritt tänkande, vilken har inspirerat många av världens största filosofer och skapande konstnärer och som har givit upphov till vetenskapen.

Grunderna för den moderna humanismen är:

1. Humanismen är etisk.

Den bekräftar värdet, värdigheten och självständigheten hos individen och rätten för varje människa till största möjliga frihet med bibehållen respekt för andras rättigheter. Humanister är skyldiga att bry sig om mänskligheten som helhet, inklusive framtida generationer. Humanister menar att moralen är en inneboende del av den mänskliga naturen byggd på en förståelse och omtanke om andra, utan behov av några yttre förklaringar.

2. Humanismen är rationell/förnuftig.

Den eftersträvar att använda vetenskapen på ett konstruktivt och inte skadligt vis. Humanister anser att lösningen på världens problem ligger i mänsklig tanke och handling, inte i något gudomligt ingripande. Humanismen försvarar att man tillämpar vetenskapens metoder och fria sökande på problem med människans välfärd, men humanister anser även att användandet av vetenskap och teknik måste balanseras av mänskliga värderingar. Vetenskapen ger oss medlen, men humana värderingar måste främja dess ändamål.

3. Humanismen stödjer demokrati och mänskliga rättigheter.

Humanismen siktar mot största möjliga utveckling för varje enskild människa. Den hävdar att demokrati och mänsklig utveckling är en fråga om rättigheter. Principerna för demokrati och mänskliga rättigheter kan tillämpas på många mänskliga relationer och inte bara på politikens metoder.

4. Humanismen framhåller att personlig frihet måste kombineras med socialt ansvar.

Humanismen försöker att bygga en värld på idén om den fria individen som ansvarig inför samhället och erkänner vårt beroende av och ansvar för naturen, Humanismen är odogmatisk och avkräver inte sina anhängare någon trobekännelse. Den är därför anhängare av utbildningsformer fria från indoktrinering.

5. Humanismen är ett svar på det utbredda behovet av ett alternativ till dogmatisk religion.

Världens stora religioner hävdar sin grund i uppenbarelser givna en gång för alla och många försöker omvända alla människor till sin syn. Humanismen hävdar att tillförlitlig kunskap om världen och oss själva uppnås genom en fortlöpande process av observation, utvärdering och omprövning.

6. Humanismen värderar kreativitet och föreställningsförmåga och erkänner den förlösande kraften i konsten.

Humanismen inser betydelsen av litteratur, musik och konst för personlig utveckling och fullkomnande.

7. Humanismen är en livsåskådning som strävar efter största möjliga uppfyllelse genom utveckling av ett etiskt och skapande liv och erbjuder en etisk och rationell metod för att möta vår tids utmaningar.

Humanismen kan bli ett sätt att leva för alla och envar över allt. Vår primära uppgift är att på enklaste sätt uppmärksamma människor på vad humanismen kan innebära och vilka förpliktelser den ger för dem. Genom att använda fri forskning, vetenskapens kraft och kreativ fantasi för att främja fred och medkänsla, har vi en tro på att vi har möjligheter att lösa de problem som ligger framför oss alla. Vi uppmanar alla som delar denna övertygelse att förena sig med oss i denna strävan.

Insamlingsstiftelsen

HumanistHjälpen

Humanist Aid Sweden

Pg 90 02 79-1

**Är Du trygg?
Sprid känslan!**

Ge ett bidrag
Bli månadsgivare
Donera vid livets högtider

Skydd mot hedersvåld, förföljelse och hot
Räddar ensamstående mödrar och barn

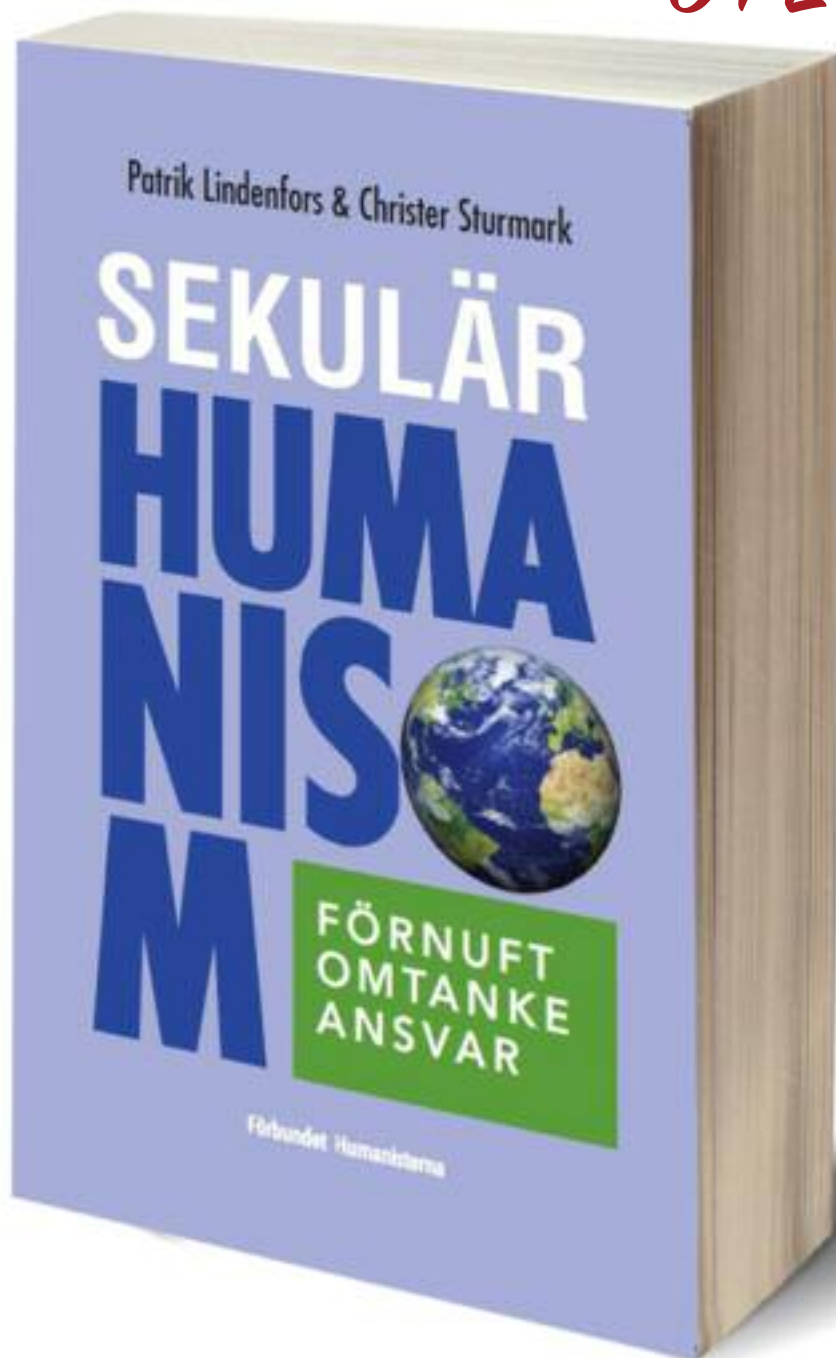
www.humanisthjalpen.se

Posttidning B

Humanisterna
c/o Föreningshuset
Virkesvägen 26
120 30 Stockholm

UTE NU!

Den här boken presenterar livsåskådningen *sekulär humanism* - vad den är för något, var tankarna kommer ifrån och vad som är de viktigaste inslagen.

Den sekulära humanismen utgår från människan - det är därifrån namnet "humanism" kommer. Den kommer ur insikten att vi människor - på gott och ont - är utlämnade till oss själva och varandra. Köp den! Läs den!

Finns att köpa på: www.humanistshopen.se